

Jegyzőkönyvi kivonat a tartott szakülésekről.

c) *Az 1890. ápril 25-én Dr. Koch Antal elnöklete mellett tartott szakülésen.*

1. Dr. Koch Antal „Ásványtani közlemények Erdélyből“ czim alatt bemutatá és ismerteté a következő ásványokat: a) Quarckristályokat Hójáról (Kolozsvár), melyek egy kövület belsejében fordulnak elő; b) fodorgypszet Békásból (Kolozsvár), melyre nézve valószínűnek tartja, hogy az eredetileg anhydrit alakjában rakódott le és csak akkor ránczosodott össze, mikor vizet véve fel, gypszszé változott át; c) bitumenes mészkövet Békásból, melynek üregeiben rostos calcit és olykor chalcedon kiválások is láthatók; a szindi analog előfordulásokból következtetve, valószínűnek tartja, hogy az alsóbb — még fel nem tárt rétegekben — itt is, mint ott, baryt és coelestin is előfordul; d) ter més tellur-darabot Nagyágról, a hol az vaskosan, mint értöltelék, alabandit és galenittel keverve fordul elő; e) végre egy Oláhpianról származó ásványdarabkát, mely az aranytartalmu porondból származik; ez valószínűleg Fergusonit, egy nagy ritkán előforduló és ritka elemeket tartalmazó ásvány, mely ez ideig csak Norvégiában és Uralban találtatott. (Lásd a jelen füzetben.)

2. Budai József „Ásványtani közlemények az erdélyi Érczhegységéből“ czímen elősorolja és bemutatja azokat az ásványokat, melyek újabb időben a muzeum számára dr. Benkő által gyűjtettek és a melyek részben Erdélyre és részben az egyes lelőhelyekre nézve újak.

3. Dr. Abt Antal értekezett, az aczél és a nickel mágnességéről különböző intenzitású mágnesező áramban, előadván azon mérési eredményeit, melyeket egyenlő nagyságu aczél- és nickel-lemezek egy azon körülmények közötti mágnesezésénél nyert. A mérési eredmények táblázatából kimutatja, hogy a nickel kisebb mágnesező erőknél jóval nagyobb permanens magnetismust vesz fel, mint az aczél, melynek két fajtát használt a kísérleteknél: egy üveg keménységű fehér és egy sárgára edzett lágyabb aczélt. Azonban a nickel permanens mágnessége a növekedő delejező erőnél csakhamar eléri mágnességi maximumát, míg az aczél magnetismusa folyton növekedik, végre ez is körülbelül a nickel magnetismusának ötszörös értéke táján a maximumhoz közeledik. E változásokra vonatkozólag közli a viszonyszámokat is. (L. a jelen füzetben.)

4. Dr. Farkas Gyula bemutatja dr. Gerevich Emilnek „A felfelé menő láncztörtek alkalmazásáról“ irt értekezését, melyet az „Értesítőben“ leendő ki nyomtatásra ajánl. (L. a jelen füzetben.)

d) *Az 1890. június 6-ikán Dr. Koch Antal előlülése mellett tartott szakülésnek tárgyai voltak:*

1. Koch Antal folytatólag ismerteti és bemutatja a következő újabb erdélyi ásványelőfordulásokat: a) csinos rózsaquarcz és chalcedonnal kitöltött géodákat, valamint rudas Aragonit mandulazárványait a kiskapusi Köveshegy augitandesitjéből; b) asphalt-tartalmú trachytot ugyanonnan, c) érdekes hab-érczet (limonit) a runki Plesu hegyről, d) markasit kristály-csoportokat a révkörtvélyesi szénagyagból. (L. a jelen füzetben.)

2. Koch Antal „Érdekes ősemlős-maradványok előfordulása a hideg-szamosi aranybánya mellett“ című előadja, hogy a múlt hó végén kincskeresők óriási szarvcsapokkal ellátott két koponyát és egy harmadiknak töredékeit hozták be az erdélyi muzeumnak, melyek egy kihalt vadkecskétől (*Capra ibex*) származnak. Pár napra reá Primics György és Buday József társaságában kimenvén az előfordulás helyére, az elhagyott aranybánya felett kiemelkedő kristályos mészkő-sziklafalnak tetejében egy csatornaszerű sziklaodut mutattak kincskeresőink, mely piszkos sárga agyagmárga iszappal volt kitöltve, a melynek kiásásánál kapták a nevezett állat 3 példányának nemcsak koponyáit, de egyéb csontjait is. Ezeket mind összeszedvén, behozták a muzeumba, hol behatóbb tanulmányozásra várnak. A *Capra ibex* csontjain kívül előadó azonban alárendelten még a farkas (*Canis lupus*), a róka (*Canis vulpes*), egy marmota (*Arctomys*) és egy hörcsög (*Cricatus*) egyes csontdarabjait is kapta, melyek szintén tüzetesebb vizsgálat alá kerülnek. Végül intézkedés tételre arra nézve, hogy az ásatás folytatásánál még kikerülő csontmaradványok is mind az erd. muzeumba jussanak.

Az említett csontmaradványokkal előadó még bemutatja azokat a csepőköveket és bekérgezéseket, melyeket az említett szűk csatornás odunak végébe nyúló nagybacska barlangüreg falairól és talpáról a kincskeresők le-törttek. Ezeken az nevezetes, hogy anyaguk nem mészpát (*Calcit*), hanem szép fehér vagy barnássárga *Aragonit*, az előbbi finom rostos-héjas szövettel, selymes fényűvel, a mészpáténál nagyobb keménységgel és tömörséggel is (2 mérés után 2.85).

Látható ezen adatokból, hogy a nevezett sziklaodut mind őslénytani, mind ásványtani szempontból nevezetes egy fölfedezés és hogy az, a belőle kikerült anyaggal együtt, a behatóbb tanulmányozásra és részletes leírásra nagyon is érdemes.

3. Dr. Bálint Sándor megjegyzései kíséretében bemutatja dr. Méhely Lajos brassói főreálisk. tanár jelentését, melyet ő az erd. muzeum-egylet megbízásából az 1889-ikben tett rovargyűjtő kirándulásairól adott be. Az enumerációban 757 faj és fajváltozat neve van felírva, a melyek egy része már M. úr tavali enumerációjában megjelent. Az említett fajok közül 35, a fajváltozatok közül 19 új Erdélyre nézve.

Méhely úr nem közönséges rovargyűjtő, mert ő nem elégszik meg azzal, hogy a rovarok megnevezve szép rendben fiókokban legyenek elhelyezve, hanem a mai kor tudományos követelményeinek megfelelően a rovarokra vonatkozó többoldalú megfigyelések gyűjtésével is foglalkozik s épen ezért nagyon ohajtandó, hogy az általa gyűjtött rovarok a muzeum birtokába jussanak. Ha ezt a munkát ernyedetlen buzgalommal több éven át folytatja, valószínűleg nagyon értékes rovarphaenologiai ismeretek birtokába jutunk általa. Egyre akarom azonban figyelmeztetni M. urat (minden gáncsokodási szándék nélkül), hogy t. i. az erre vonatkozó jegyzeteit az ilyen időleges enumerációkban, a milyen a jelenlegi, ne nyomassa ki; és pedig azért, mert egyrészt a kik a rovarphaenológiával foglalkoznak, nem igen vehetik hasznát az ilyen kevés tapasztalatra támaszkodó

feljegyzéseknek, habár azok helyessége még oly kétségtelen is, másrészt így elszórtan értékük is csökken. Ebben az esetben elmaradna az a kellemetlen hely- és idővesztégetető ismétlés is, hogy t. i. ugyanazon faj nevét évek során át új dátummal ellátva újra meg újra közölje. A lelőhelyeket pedig az ily enumerációkban leghelyesebb úgy írni, mint külföldön s nálunk Bielz stb írják t. i. egy-két qetüvel. Ha ezeket a változtatásokat megteszi M. úr enumerációjában, az által rövidebb, tömörebb lesz és becsértéke még se fog szállni, sőt talán emelkedni fog, ha, a magában véve helyes, de itt nem helyén levő mellékletektől megszabadítja.

Ezúttal legyen szabad egy körülményre felhivnom a tisztelt Szakosztályt figyelmét, arra t. i., hogy az orvos-term.-tud. Szakosztály, mint e tekintetben legilletékesebb, hasson oda, hogy a muzeum által gyűjtésekre kiadott segélylvel az a kötelesség is járjon, miszerint a gyűjtött anyagot a segélyélvező (a mennyire teheti, determinálva, de mindig pontos lelőhely és dátummal ellátva) küldje be a muzeumnak. Mert a muzeumnak elsősorban az az érdeke, hogy Erdély faunáját in natura gyűjtse össze, nem pedig in litteris.

Az új fajok és fajváltozatok jegyzéke:

Carabus granulatus Fr. var. *forticostis* Krtz; *C. arvensis* Hbst. var. *alpicola* Heer.— *Bembidion stomooides* Dej.— *Amara convexior* Steph.— *Poecilus marginalis* Dej. — *Laemostenus tauricus* Dej. var. *punctatus* Dej. — *Dromius fenestratus* Fbr.— *Gyrinus distinctus* Aubé.— *Thectura arcana* Er.— *Stenus longipes* Heer.— *Homalium lapponicum* Zett.— *Necrophorus germanicus* Fbr. var. *apicalis* Krtz.; *N. antennatus* Reit.— *Phalacrus aeneus* Fbr.— *Triplax elongata* Lacord.— *Tritoma fulvicollis* var. *Deubeli*. — *Aphodius constans* Duft. var. *exiguus* Muls.— *Elater pomonae* Steph.— *Athous vittatus* F. var. *semipallens* Muls.; *A. montanus* Cand.— *Agriotes gallicus* Lac.— *Synaptus filiformis* F. var. *unguliserris* Gyll.— *Adrastus lacertosus* Er.— *Cantharis rufotestacea* Letzn.— *Rhagonycha testacea* Fr. var. *limbata*. Thoms.— *Malthodes fibulatus* Kiesw.— *Malachius spinosus* Er.— *Anobium fagi* Muls.— *Orchesia undulata* Kr.— *Mordella perlata* Sulz. var. *12-punctata*. — *Mordellistena opisternalis* Muls.— *Otiorrhynchus pulverulentus* F. var. *conspurcatus* Germ.— *Phyllobius betulae* Fr. var. *trivialis*. Boh.— *Omius strigifrons* Schh.— *Lio-phloeus aquisgranensis* Forst.— *Bagous nodulosus* Gyll.— *Anthonomus rectirostris* Fr.— *Bradybatus subfasciatus* Gerst.— *Tychius difficilis* Tourn.— *Centorrhynchus manus* Gyll. *C. melanostictus* Msh.— *Rhynchites tristis* F.— *Mylabris pubescens* Germ.— *Hoplosia fennica* Payk.— *Acanthocinus soctatus* F.— *Lema melanopa* Fr. var. *atrata* Waltl.— *Cryptocephalus trimaculatus* Rossi.— *Chrysomela chalcitis* Germ.— *Adalia bipunctata* Fr. var. *Herbsti* Weise, var. *6 punctulata* Fr. var. *4 maculata* Scop.— *Coccinella 10 punctata* Fr. var. *bimaculosa* Herbst.; *C. 18 punctata* Scop. var. *gemella* Herbst.— *Anatis ocellata* Fr. var. *15 punctata* De Geer.

Ugyanő előterjeszti, mint Schwab Frigyes egyet. mechanikus Erdély

nyugoti részében folytatott gyűjtésének eredményét, rovarfaunánkra nézve a következő új fajok és válfajok jegyzékét:

Cicindela Seidlitzii Kraatz; var. stigmatophora Fisch. — Necrophorus antennatus Reiter. — Melolontha (vulgaris F.) var. nigra Kellner; var. discicollis Muls.; var. ruficollis Muls. — Corymbites (Tactocomus) chrysocomus Germ. — Clytus (arietis) var. interruptus Mors. — Hoplosia fennica Payk., melyekre nézve a bővebb adatok később fognak megjelenni.

4. Koch Antal végre bemutatja dr. Tóth Mihály vidéki tagtársunk „Adatok Nagy-Körös és környéke virányához“ című dolgozatát, melyben szerző 3 évi ottani tanárkodása alatt tett florisztikai kutatásainak eredményét foglalta össze egy enumeratióba, a mely 583 növényfajt tartalmaz.